

Presentació

Llengües autòctones, llengües al·lòctones, assentaments antics, immigracions recents han contribuït i contribueixen a fer d'Itàlia una realitat plurilingüe molt heterogènia, en la qual l'experiència sigui individual o social del bilingüisme o de la diglòssia, segons múltiples modalitats i realitzacions, està arrelada a tot el territori des de fa segles. Al llarg del temps van canviant els ritmes i la intensitat dels contactes i dels intercanvis mutus; tanmateix, fins i tot quan, temps enrere, el mapa lingüístic d'Itàlia semblava reflectir equilibris estables i immutables a conseqüència de fractures socials que s'anaven perpetuant, la convivència de llengües i de dialectes diferents ha generat mutacions i innovacions en la seva estructura lingüística i en les produccions concretes escrites i orals.

Els assaigs que publiquem en aquest dossier aborden la fenomenologia de les llengües en contacte des de perspectives diferents que centren l'atenció en àrees geogràfiques italianes amb una forta tradició plurilingüe, des de l'arc alpí fins a Sicília. Les primeres dues aportacions s'ocupen d'uns territoris molt propers entre ells (la Val di Fassa, al Trentino nord-oriental, i la Bassa Atesina, a l'Alto-Adige) que pertanyen a una regió de frontera, la qual està exposada de manera caracteritzadora al bilingüisme i al trilingüisme des de fa molt de temps. L'estudi d'Ilaria Fiorentini tracta d'una situació específica de contacte lingüístic entre l'italià i el lladí, ja que analitza els marcadors del discurs de reformulació en la conversa bilingüe dels parlants de la Val di Fassa amb l'objectiu d'establir l'eventual llengua de referència en el recurs a aquests marcadors. Per la seva banda, Simone Ciccolone elabora una tipologia de fenòmens de contacte que emergeixen en un corpus de produccions orals de parlants alto-atesins, sobretot de la comarca Bassa Atesina, i al mateix temps traça un quadre general de la complexa realitat sociolingüística de l'Alto-Adige tot posant en evidència les actituds dels parlants en relació amb els codis.

L'assaig de Maria Vittoria Calvi està dedicat, en canvi, a les noves comunitats de migrants a Itàlia. Concretament, hi analitza els efectes del contacte lingüístic entre l'italià i l'espanyol en la llengua parlada de joves hispanoamericans immigrants (o en algun cas nascuts) a Milà i als seus voltants. Les

consideracions fetes per Calvi tenen com a material de referència un corpus de 30 entrevistes sociolingüístiques adreçades a joves provinents sobretot del Perú i de l'Ecuador i, sense menystenir la recopilació d'aspectes lingüístics concrets que s'analitzen com a indicadors de fenòmens d'interferències de l'italià en l'espanyol, concerneixen sobretot les actituds lingüístiques manifestades pels entrevistats respecte als dos codis utilitzats i les estratègies identitàries que s'hi relacionen.

L'aportació de Massimo Cerruti torna sobre un tema que ha interessat la tradició d'estudis de la sociolingüística italiana des d'un bon començament: la italianització dels dialectes. L'estudiós, que interpreta el fenomen com a efecte estructural de la pressió social i cultural que l'italià exerceix en ells, planteja la qüestió del manteniment de la vitalitat lingüística dels dialectes en una perspectiva futura i, basant-se en els fenòmens d'italianització detectables a tots els nivells de la llengua, avalua fins a quin punt actualment resulta perjudicada la individualitat dels dialectes com a sistemes lingüístics autònoms.

Finalment, l'assaig amb què es tanca aquest dossier investiga els efectes lèxics del contacte lingüístic entre el català i el sicilià en època antiga. Centrant-se concretament en el fenomen del manlleu lèxic, Lorenzo Azzaro ressenya críticament la bibliografia que fins ara s'ha encarregat d'individuïar i de recopilar l'herència lingüística catalana en el sicilià i posa en evidència les dificultats metodològiques que aquesta operació ha suposat, dificultats que d'alguna manera han condicionat alhora els tipus de mètodes emprats.